

Studiemedel LYXLIV eller skuldfälla?

I en ny rapport granskar Saco Studentråd de nordiska studiemedelssystemen. Det konstateras att de svenska studiemedlen ligger 1 400 kronor under den så kallade fattigdomsgränsen. Många studenter överväger också att hoppa av sina studier till följd av en dålig ekonomi.

SYFTET MED SACO STUDENTRÅDS rapport är att påverka den pågående studiesociala utredningen och sporra till debatt och bättre villkor för svenska studenter.

– Vi eftersträvar inget lyxliv för studenterna, men de ska inte heller behöva hamna i en omöjlig skuldfälla. Om Sverige ska bli en ledande kunskapsnation

måste vi skapa ett bättre studiemedelssystem, säger Eva Westerberg, ordförande för Saco Studentråd som sammanställt rapporten ”Lyxliv eller skuldfälla? En jämförelse mellan studiemedelssystemen i Norden”.

ETT SYFTE MED RAPPORTEN är att försöka påverka den pågående studiesociala utredningen. Ett av utredarnas mera självklara uppdrag är att analysera Centrala studiestödsnämndens (CSN) verksamhet. I uppdraget ingår också uttryckligen att titta på den finska modellen där studenten tar lån från en valfri bank,

Studiemedel i Sverige

- De flesta utbildningar vid högskolor och universitet ger rätt till studiemedel.
- Studiemedel lämnas för varje kalendervecka som en student studerar minst halvtid. Centrala Studiestödsnämnden, CSN, är den myndighet som handlägger studiemedlen, både låne- och bidragsdelen.
- Det totala beloppet för fyra veckors heltidsstudier är 7 492 kronor, varav 34,5 procent (2 572 kronor) är studiebidrag och resten lån.
- Maxtiden för studiemedel är 240 veckor, vilket motsvarar sex läsår. Dispens lämnas bara i undantagsfall. Rätten till studielån trappas ner från 45 års ålder, och upphör då studenten är 54 år.
- Inkomstgränsen för vad en student får tjäna innan studiemedlet reduceras kallas fribelopp. Alla skattepliktiga inkomster från tjänst, näringsverksamhet eller kapital räknas in i detta belopp. Under en termin får man tjäna 51 250 kronor.
- Det går att söka tilläggs lån på 1 220 kronor per månad under maximalt 3 år om man är äldre än 25 år och tidigare haft en fast inkomst. Man kan också ta ett merkostnads lån om utbildningen medför extra utgifter.
- Studenter med barn kan få ett tilläggsbidrag och har rätt att söka bostadsbidrag.
- Återbetalningen av studiemedel ska vara avbetalat det år man fyller 60 år.

men med staten som borgenär. Saco Studentråd har i rapporten gått ett steg längre än utredningens uppdrag och gjort en egen jämförelse av studiemedelssystemen i fyra nordiska länder.

Och skillnaderna är stora. I Finland till exempel är studiemedlens bidragsandel nästan dubbelt så stor som i Sverige (se diagram fig 1) och många studenter klarar sig helt utan studielån.

– Ett krav för att kunna införa banklån i Sverige är att bidragsdelen i studiemedlet blir rejält mycket högre. Svenska studenter skulle inte klara de dyrare banklånen utan en sänkning av skuldbördan, säger Eva Westerberg.

Fribeloppets storlek skiljer också mellan länderna. Norge ligger i topp, där får studenterna tjäna drygt 140 000 kronor innan studiemedlen påverkas. De övriga länderna ligger mer lika, runt 100 000 kronor. Saco Studentråd anser att gränsen bör slopas eller i alla fall höjas rejält i det svenska studiemedelssystemet eftersom studiemedlen för de flesta studenter inte räcker till för försörjningen;

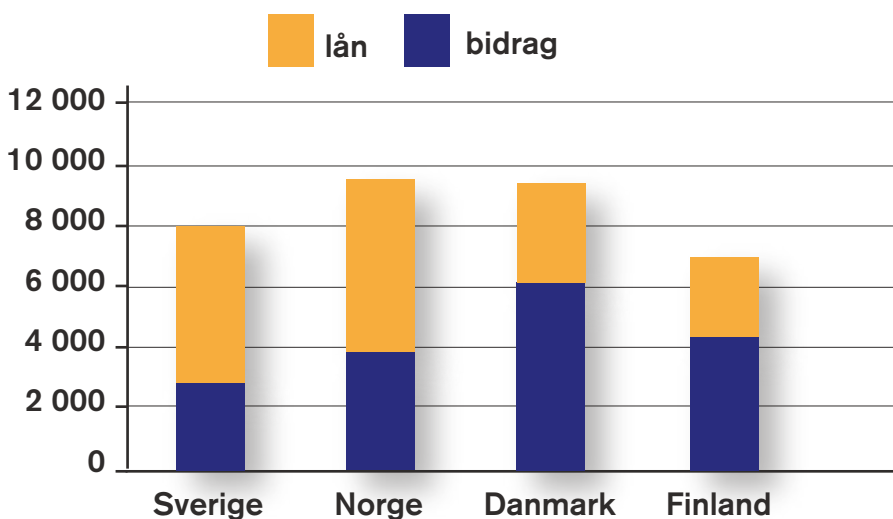
fattigdomsgränsen i Sverige ligger 1400 kronor högre per månad än studiemedelsbeloppet.

– Två av våra grannländer har också en slags examenspremie. Även detta är något som den studiesociala utredningen har i uppdrag att undersöka. En examensbonus, med till exempel avskrivning av studielån eller kontant belöning, skulle kunna vara ett bra sätt att öka den ganska låga examensfrekvensen även i Sverige, säger Mikaela Staaf, studenthandläggare på Saco.

MER OM STUDIEMEDELSEVILLKOREN i de olika nordiska länderna kan man läsa i rapporten, som finns att ladda ner på SACO:s hemsida. Eva Westerberg tycker att det finns mycket att lära av våra grannländer.

– Vår rapport visar att Sverige inte självklart är bäst i klassen i någon gren. Om vi ska nå en högskoleutbildning i världsklass måste vi satsa på studenternas ekonomi. Annars riskerar vi att hamna på avbytarbänken.

HILDA ZOLLITSCH GRILL

Fördelning bidrag och lån i de nordiska länderna.

Skriften i nedladdningsbart format: <http://www.saco.se/student>

Studenter i STRYKKLASS när det gäller trygghet

Studenterna har hamnat i strykkllass när det gäller samhällets trygghetssystem. De sociala skyddsnäten är orättvisa och fungerar dåligt. Det visar Saco Studentråds rapport "Utbildning straffbart?" som handlar om studenternas sociala villkor.

RAPPORTEN HAR TAGITS FRAM i ett samarbete mellan Saco Studentråd och studentkårerna vid Stockholms, Umeå och Uppsala universitet, och har liknande rapporter har regelbundet kommit ut sedan 1997. Saco Studentråd konstaterar i rapportens förord att mycket lite har hänt på trygghetsområdet sedan 1997 trots att beslutsfattare varit medvetna om att de sociala trygghetssystemen är dåligt anpassade för dagens heterogena grupp studenter. Eller som rapporten "Utbildning straffbart?" formulerar det: Den som väljer att studera bestraffas jämfört med den som börjar arbeta direkt efter gymnasiet. Varför ska man till exempel

få sämre pension för att man studerar, undrar Sacos Studentråd i rapporten.

-Med dagens villkor kan du som student inte längre få a-kassa, knappt vara sjuk eller ha råd att ha barn, säger Eva Westerberg, ordförande i Saco Studentråd. Därför måste en trovärdig satsning på högre utbildning också innehålla förbättrade sociala och ekonomiska villkor för studenterna.

Någon "typisk student", en ung ensamstående person med låga krav på materiell standard och social trygghet som enkelt kan få ekonomisk hjälp hemifrån om det kniper, finns egentligen inte längre. De 320 000 studenter

som idag pluggar på de svenska högskolorna utgör en brokig skara, med olika behov och förutsättningar. "Studenten" kan lika gärna vara Mikael, 36, med en 2-årig dotter eller 19-åriga Fahime, som kommer direkt från gymnasiet. Var tredje student är äldre än 30 år och gruppen studenter i åldern 40-49 år är till exempel lika stor som gruppen 20-åringar. Var femte student är dessutom förälder. Detta ställer nya krav på trygghetssystemet.

MÅNGA LAGAR OCH REGLER har inte hängt med i förändringarna. Ett exempel är reglerna om bostadsbidrag, som idag endast kan sökas av studenter mellan 18 och 29 år och studenter med barn. Det lämnar många studenter utan möjlighet att söka bostadsbidrag, trots att hyran ofta är en mycket tung post i studentens budget och som inte sällan tar halva studiemedlet i anspråk. Tillhör man ändå dem som får bostadsbidrag dyker det upp nya regelproblem: De flesta studenter jobbar extra under helger och lov för

att få ekonomin att gå ihop och det kan vara svårt att i förväg veta hur mycket man kommer att tjäna under ett kalenderår. En stor del av bidragsdelen räknas dessutom in i den bidragsgrundande inkomsten, vilket gör att även små extrainkomster kan leda till att studenten "straffas" och förlorar sitt bostadsbidrag och blir återbetalningskyldig, en ofta oförutsedd utgift som dessutom kommer först året därpå. Var tredje student med bostadsbidrag måste betala tillbaka sitt bidrag, enligt rapporten, som påpekar att det vore bättre om inkomsten inte räknades per kalenderår utan per termin och att man kunde söka bidrag mer flexibelt för en termin och kanske avstå bidrag under sommarlovet.

A-KASSAN ÄR ETT ANNAT problemområde för studenter. Tidigare fanns ett så kallat studerandevillkor i arbetslöshetsförsäkringen. Det innebar att man efter en tre månaders karenstid kunde få a-kasseersättning efter avslutad utbildning. Det villkoret togs bort 2007 och idag kan man endast kvalificera sig till a-kassa genom ett års arbete, det så kallade arbetsvillkoret. Det innebär att en student som är arbetslös under sommaren inte kan få a-kassa även om han eller hon betalat in avgifter till kassan. Visserligen finns överhoppningsregler för den som jobbat tidigare och studerat, men

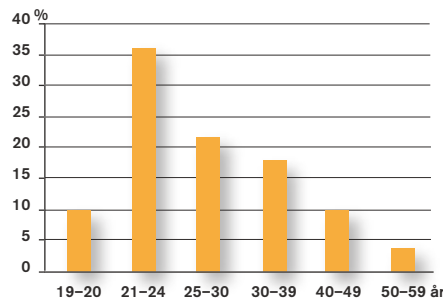
de gäller inte för längre studier.

– Hela systemet med a-kassa för studenter är jättekrångligt med alla dagar och perioder som måste klaffa för att man ska få ersättning, bekräftar Carolina Israelson, ordförande i Sjukgymnaststudenterna. Det känns egentligen inte meningsfullt att betala a-kasseavgifter så länge man studerar.

Rapporten föreslår att man inför en så kallad omställningsförsäkring så att studenter kan få a-kassa efter examen tills de får jobb.

Listan över trygghetsorättvisor kan göras lång: Regler för föräldraledigheter av olika slag är även de dåligt anpassade till studentlivet. Plötsliga schemaändringar, tentor på tider då dagis är stängt, krav på obligatorisk närvaro för att få godkänt är sådant som ställer till det för småbarnsföräldrar som studerar.

HILDA ZOLLITSCH GRILL

Detta vill Saco Studentråd förbättra för studenter:

- Gör studiemedlet sjukpenninggrundande och ta bort 30-dagarskarensen vid sjukdom.
- Förbättra reglerna vid föräldraledighet för dem som bildar familj under studietiden.
- Höj fribeloppet (det belopp man får tjäna innan studiemedlen reduceras) för den som delfinansierar sin studietid med egna inkomster.
- Inför en rejäl höjning av studiemedelsbeloppet. Minst 1 400 kr mer per månad behövs för att lyfta studiemedlet över den officiella fattigdomsgränsen.
- Knyt studiemedlet till ett särskilt studentindex, som tar hänsyn till de prisförändringar som särskilt påverkar studenterna.
- Gör om studiemedelsbeloppet till hälften bidrag och hälften lån.
- Ge studenterna möjlighet till a-kassa som en omställningsförsäkring efter examen.

Åldersfördelning i procent bland högskolestudenter 2006. Kvinnorna är överrepresenterade, särskilt bland dem över 30 år. Totalt är 60 procent av studenterna kvinnor och 40 procent män.

Läs hela rapporten på www.saco.se/student

Att lyfta blicken ger nya insikter och mer energi

Inför terminsstarten ringde Fysioterapi upp fem studenter som engagerat sig inom sjukgymnastförbundet LSR och sitter i styrelsen för Sjukgymnaststudenterna. I början trodde de att det fackliga arbetet skulle vara betungande. Nu säger de att de fått mer inspiration för sina studier och värdefulla insikter inför sitt framtida yrkesliv.

CAROLINA ISRAELSON, 24 ÅR,
ordförande, termin 3, Umeå

1. Det är ett sätt att påverka utbildningen och studenternas roll i vårt kommande yrke. Sen är det en stor inspirationskälla att träffa studenter från andra orter! Jag får massor av energi av våra diskussioner och av att jämföra de olika programmen. Det leder ofta till ett stort utbyte av idéer.
2. Umeå har en profil mot akupunktur och idrottsmedicin som jag gillar. Studieupplägget är väldigt bra och lärarna är vana och inarbetade på sina ämnen och samtidigt kliniskt mycket erfarna.
3. Jag tycker att vi lär oss lite om mycket, vilket gäller alla sjukgymnastprogram. Ibland blir det lite för splittrat och man undrar vad man blir egentligen.
4. Eftersom jag bara varit med ett år, är det svårt att se än, men vi jobbar framför allt med att bevaka utbildningarna och förmedla viktiga frågor och eventuell problem till LSR:s styrelse. Vi diskuterar också olika framtidsfrågor, till exempel

hur många orter som ska erbjuda grundutbildningen och om varje ort ska ha en speciell inriktning/profil.

MALIN LARSSON, 25 ÅR,
ledamot, termin 6, Luleå

1. Jag vill göra något konstruktivt istället för att gnälla på det som inte fungerar! Det är kul att ha så nära kontakt med andra studenter över landet. Dessutom lär man sig otroligt mycket om hur arbetslivet fungerar genom att möta äldre sjukgymnaster i olika branscher.
2. Kursplanen har ett bra upplägg. Sedan är vi bara cirka 30–40 elever per termin så kontakten mellan lärare och elever fungerar kanonbra, man blir personligt bemött. Det finns också gott om lediga övningsrum och material att låna när man behöver träna handlaget.
3. Det skulle vara roligt om Luleå hade någon egen inriktning eller profil, så att det hade betydelse att man läst just här.
4. I högskolevärlden byts representanterna ut ofta då folk blir klara med sina

Frågorna:

1. Varför är du engagerad i Sjukgymnaststudenterna?
2. Nämn ett par saker som är bra med sjukgymnastprogrammet där du går!
3. Är det något som behöver förbättras i sjukgymnastprogrammet där du går?
4. Har Sjukgymnaststudenternas arbete förändrat något lokalt/centralt?

studier, så det är svårt att driva en process framåt, eller säga ”detta har vi åstadkommit”. Vår roll är att vara länken mellan studenterna och facket; vi förmedlar studenternas idéer och åsikter till förbundsstyrelsen, som har möjlighet att jobba långsiktigt och kan påverka grundutbildningen. Vi sprider och förtydligar även information från förbundet tillbaka ut till studenterna.

PATRIK ARONSSON, 22 ÅR,
kassör, termin 5, Linköping

1. Jag gillar att engagera mig, det är både viktigt och kul att lyfta blicken från sina egna studier. Genom facket har jag träffat fler yrkesverksamma sjukgymnaster och det är roligare att läsa när man fått insyn i läget ute i arbetslivet. Det ger helt klart mer än det kräver!
2. Vi har ett problembaserat lärande, där vi arbetar med olika patientfall. Jag gillar att det ger frihet att lösa problem på det sätt man själv finner lämpligt och ett utforskande sätt att möta patienten. I

Studenter i styrelsen. Carolina Israelson, Mailin Larsson, Patrik Aronsson, Jeanette Lindberg och Emma Hagman läser till sjukgymnaster, men har även engagerat sig fackligt i Sjukgymnaststudenterna inom LSR.

Linköping strävar man också efter att integrera vår undervisning med andra utbildningar, som till exempel arbetsterapeuter, sjuksköterskor och läkare, de gemensamma passen har varit de bästa under hela utbildningen!

3. Man borde integrera ännu mer av vår undervisning med andra utbildningar, de passen har varit för få. Jag brinner också för ökad samverkan med andra aktörer än kommun och landsting, jag är övertygad om att vi har mycket att bidra med även på privata företag, i skolor och så vidare.

4. Jag har varit med för kort tid (sen februari -08) för att kunna svara på det.

JEANETTE LINDBERG, 21 ÅR,

ledamot, termin 5, Göteborg

1. Egentligen skulle jag bara köpa en anatomikortlek, men så blev jag tillfrågad om att vara Göteborgs representant i den nationella studentstyrelsen. Först tyckte jag att det var en kul grej, men sedan har jag fortsatt engagera mig, eftersom jag lär mig mer om hur man kan påverka utbildningen och fackligt arbete i samhället.

2. Programmet har ingen speciell inriktning, men vi har många kompetenta föreläsare och lärare. Undervisningen håller hög klass och lokalerna känns väl anpas-

sade för våra behov.

3. Ibland har vi jättekrävande kurser och stenhårda krav på oss, och andra gånger blir det lite väl slapt. Det borde vara ett jämnare tempo och mer balans i kursplanen. Jag tycker också att det vore bra om vi fick lära oss akupunktur på grundutbildningen, det ingår ju på andra orter.

4. Hittills har det varit svårt att locka folk att engagera sig lokalt här, men vi har en lokal styrelse och en representant i utbildningens programkommitté. Ett mål är att påverka kommittén att ta med akupunktur i framtiden.

EMMA HAGMAN, 21 ÅR,

ledamot, termin 3, Västerås

1. Jag halkade in på ett bananskal, men tycker att det är jättekul och intressant! Om man inte höjer rösten och säger något, kan man ju inte heller påverka utbildningen till det bättre. Ingen i styrelsen kräver att man ska göra mer än man själv vill eller orkar. Här finns inga prestationskrav, istället får jag ny energi och bra idéer av att träffa andra studenter.

2. Jag gillar att vi är få i varje klass, cirka 30-40 studenter, för man hinner lära känna alla. Vi har fått en bra sammanhållning och peppar varandra. Dessut-

om är den beteendevetenskapliga inriktningen jättebra. Det känns helt rätt i tiden med en helhetssyn på människan.

3. I och med att programmets inriktning är ny, är vi lite av testkaniner allihop. Det är i och för sig spännande, men jag tycker att samarbetet mellan studenter och lärare kunde vara lite bättre, att vi får vara med och kontinuerligt utvärdera och påverka utbildningen.

4. Jag är ju ganska ny och vi är precis i processen att värva fler studenter lokalt. Då kanske vårt arbete kommer att synas och höras mer, så andra studenter förstår vad vi gör. Jag tror också att vi redan på studentnivå kan gå ut till allmänheten och göra PR och visa vad en sjukgymnast kan bidra med i samhället.

LOIS STEEN VIVANCO

Om studentstyrelsen

Totalt finns sjukgymnastprogrammet på åtta högskolor i landet, nämligen i Göteborg, Linköping, Luleå, Lund, Stockholm, Västerås, Umeå och Uppsala.

Varje ort kan delta med två representanter (1 ledamot, 1 suppleant) i Sjukgymnaststudenternas nationella styrelse.